

Roman Öğrencilerin Devamsızlığına İlişkin Öğretmen, Öğrenci, Veli Görüşleri ve Çözüm Önerileri

Osman GÜRGENÇ^{1*}

ÖZET

Türkiye'de Roman toplulukları arasında okula devamsızlık önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, düşük akademik başarı, okula uyum zorlukları ve okul terk oranlarının artması gibi problemlere yol açmakta; Roman öğrenciler eğitim sisteminin dışında kalmakta veya eğitim sürecinde yeterli başarıyı gösterememektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Roman öğrencilerin devamsızlık sorunlarının nedenlerini öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlemek ve çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Roman öğrencilerin okula devamsızlık nedenlerini anlamaya yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Çalışmaya, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı, Sakarya ili, Sapanca ilçesinde Roman öğrencilerin yoğun olduğu resmi bir ilkökulda öğrenim gören 20 Roman öğrenci, 20 Roman ebeveyn ve aynı okulda görev yapan 20 öğretmen katılım sağlamıştır. Araştırmada toplanan verilere göre Roman öğrencilerin okula devamsızlık nedenlerinin sosyo-ekonomik zorluklar, aile içi ilgisizlik, kültürel farklılıklar, ulaşım problemleri, düşük akademik başarı, dışlanma ve ayrımcılık gibi çeşitli faktörlere dayandığını ortaya koymuştur. Devamsızlığın akademik başarıyı olumsuz etkilediği ve bu durumun öğrencilerin eğitim motivasyonunu düşürdüğü görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Roman öğrencilerin okula devamını artırmak için sosyal, sportif ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi, ailelerin eğitim konusunda bilinçlendirilmesi, ekonomik destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim modeli oluşturulması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Devamsızlık, Roman öğrenciler, Roman veliler

^{1*} Sınıf Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, osmangurgenc@hotmail.com, ORCID No: 0009-0005-5494-0596

Teachers, Students, Parents' Opinions and Solution Suggestions Regarding Roma Students' Absenteeism

ABSTRACT

School absenteeism is a significant problem among Roma communities in Turkey. This situation leads to problems such as low academic achievement, difficulties in school adaptation and increased dropout rates, and Roma students are excluded from the education system or do not achieve sufficient success in the education process. In this context, the main purpose of the study is to determine the reasons for the absenteeism problems of Roma students according to the views of teachers, students and parents and to offer solutions. Case study, one of the qualitative research designs, was used in the study. Semi-structured interview forms were used as data collection tools to understand the reasons for Roma students' absenteeism from school. In the 2023-2024 academic year, 20 Roma students, 20 Roma parents and 20 teachers working in the same school participated in the study. 20 Roma students studying in an official primary school in Sapanca district of Sakarya province, where Roma students are concentrated. The data collected in the study revealed that the reasons for Roma students' absenteeism are based on various factors such as socio-economic difficulties, lack of interest within the family, cultural differences, transport problems, low academic achievement, exclusion and discrimination. It was observed that absenteeism negatively affects academic achievement and this situation reduces students' motivation for education. In line with the results obtained, it is recommended to organise social, sportive and artistic activities, to raise awareness of families about education, to develop economic support mechanisms and to create an education model suitable for the needs of students in order to increase the school attendance of Roma students.

Key Words: Absenteeism, Roma students, Roma parents

Önerilen Atıf: Gürgeç, O. (2024). Roman Öğrencilerin Devamsızlığına İlişkin Öğretmen, Öğrenci, Veli Görüşleri ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 8 (2), 1-23

TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1600441>

1.GİRİŞ

Roman kültürü, tarih boyunca geniş bir coğrafyada farklı toplumlarla etkileşim içinde şekillenmiş, müzik, dans ve el sanatları gibi alanlarda güçlü bir kimlik oluşturmuştur. Ancak, Romanların yerleşik olmayan yaşam tarzları, onları çoğu zaman dışlanmaya ve temel haklardan mahrum kalmaya itmiştir. Özellikle Türkiye’de, Roman topluluğu Trakya, Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmakla birlikte ülkenin pek çok yerinde bulunmaktadır (Yanıkdağ, 2021). Romanlar, tarihsel olarak, göçebe yaşam tarzları, dil ve kültür farklılıkları gibi etnik ayrışmalarla tanımlanmış, bu durum toplumlarında dışlanmalarına ve eğitim fırsatlarında eşitsizlik yaşamalarına yol açmıştır (Tezcan, 1985). Fırsat eşitliği, eğitimde en önemli unsurlardan biridir; eğitimde eşitsizlik genellikle ailevi ve ekonomik koşullar, okul altyapı farkları gibi sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Devletin dengeleyici politikaları, bu eşitsizlikleri azaltmada önemli bir rol oynamaktadır (Tabak, 2019). Türkiye’de nüfusun yaklaşık %1-2’sini oluşturduğu tahmin edilen Romanlar, eğitim süreçlerinde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Eğitime erişim oranları diğer gruplara kıyasla düşük olan Roman öğrenciler, okula düzenli devam etme konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durum, toplumsal uyum ve fırsat eşitliği açısından önemli bir engel olarak görülmektedir. Eğitim eksikliği, Roman topluluklarının sosyoekonomik entegrasyonunda da zorluklar yaratmaktadır (Arslan ve Tuncay, 2024).

Okulların temel işlevlerini yerine getirebilmesi ve eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi, öğrencilerin düzenli katılımına bağlıdır. Okula devam etmeyen bir öğrenci, gerekli eğitimi eksiksiz alamayacak ve eğitim yoluyla kazandırılması hedeflenen planlı ve istenen davranışları edinmede zorluklar yaşayacaktır. Bu nedenle, öğrencilerin eğitimi kesintiye uğramadan sürdürmesi büyük önem taşır. Eğitimde başarı ve gelişim, sürekliliğin korunmasıyla mümkün olmaktadır. Ancak, özellikle Roman öğrenciler için devamsızlık, eğitim süreçlerini kesintiye uğratan en önemli sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır (Diktaş, Deniz ve Balcıoğlu, 2016).

Okula düzenli devam etmek, öğrencilere disiplin, sorumluluk, toplumsal uyum ve hoşgörü kazandıran önemli bir faktördür. Ayrıca, akademik başarıyla doğrudan ilişkilidir. Öğrenciler, okula düzenli olarak devam ettiklerinde sosyal becerilerini geliştirme ve arkadaşlık ilişkileri kurma fırsatı bulurlar (Furrer & Skinner, 2003). Ancak, Roman öğrenciler için okula düzenli devam etme genellikle toplumsal eşitsizliklerden kaynaklanan zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar, yoksulluk, düşük eğitim seviyeleri, ayrımcılık ve dışlanma gibi faktörlerle daha da belirginleşmektedir (Mischek & Udo, 2006). Türkiye’de yaşayan Roman öğrenciler, eğitim süreçlerinde bir dizi yapısal sorunla karşı karşıyadır. Bunlar arasında yoksulluk, sosyal dışlanma, eğitim hakkına erişim sorunları ve erken yaşta çalışma zorunluluğu öne çıkmaktadır. Bu toplulukta eğitimin, çocukların geleceği açısından değerli görülmemesi ve ailelerin bu konuda yeterince bilinçli olmaması da devamsızlık ve okul terk oranlarının artmasına yol açmaktadır (Gündüz, Yıldız ve Arık, 2024).

Devamsızlık sadece bireysel bir sorun olmayıp, aile ve toplumu etkileyen önemli bir mesele olarak karşımıza çıkar (Gürhan, Çiftçi ve Sarı, 2022). Öğrencilerin öğrenme süreçlerini sekteye uğratan bu durum, onların eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde

faaydalanmasını engelleyerek bireysel gelişim ve toplumsal ilerleme açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir (MEM, 2019). Devamsızlık, uzun vadede öğrencilerin eğitim hayatında ciddi aksamalara yol açarak toplumsal eşitsizlikleri artıran önemli bir problem olarak görülmektedir. Literatürde, bu durumun öğrencilerin eğitimden kopmalarına ve topluma uyum sağlamakta zorluk yaşamalarına neden olduğu belirtilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Devamsızlığın eğitim sürecine zarar verdiği kadar, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerini de olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Örneğin, devamsızlık yapan öğrenciler genellikle yaşlıları ile sağlıklı sosyal ilişkiler kurmakta güçlük çekmekte ve düşük öz güven geliştirmektedir (Akkan, Deniz, ve Ertan, 2011). Bu nedenle devamsızlık sadece bireysel bir durum değil, eğitimin temel amaçlarına ulaşmasında bir engel olarak değerlendirilmektedir.

Demirhan (2012), Roman çocuklarla yaptığı araştırmada, Romanların Türk toplumunun en dezavantajlı gruplarından biri olduğunu belirtmiş, bu topluluğun büyük bir kısmının yoksulluk sınırının altında yaşamını sürdürdüğü, bunun yanı sıra istihdam, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel haklara erişim konusunda ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diktaş ve diğer. (2016), araştırmalarında, Roman öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları en büyük problemin önyargı olduğunu vurgulamışlardır. Bu önyargının, çocuklarının okula karşı olumsuz bir tutum geliştirmelerine, derslerine gereken önemi vermemelerine ve hatta evde ders çalışmamalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Sapancalı (2008), araştırmasında, Roman öğrencilerin okula devam oranlarının düşük olduğunu ve bunun en önemli nedenlerinin yoksulluk, maddi imkânsızlıklar, işsizlik, yaşam koşulları ve eğitime erişim gibi temel haklardan mahrum kalmaları olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, toplumsal dışlanma ve ayrımcılığın da öğrencilerin eğitim süreçlerine katılımını engelleyen önemli faktörler arasında yer aldığını belirtmiştir. Roman öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğine ve toplumsal uyuma daha fazla ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır. Fonseca (2002), Roman öğrencilerle Polonya’da yaptığı araştırmada, Roman öğrencilerin eğitim sistemine katılım oranlarının düşük olduğunu, özellikle okul terklerinin ve devamsızlığın yaygın olduğunu, bu durumu sosyal dışlanma, ekonomik yetersizlikler ve kültürel engellerle ilişkilendirmiştir. Roman öğrenciler, genellikle ailelerinden gelen sosyoekonomik baskılar nedeniyle okuldan uzak kaldıkları, ayrıca, bu öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğunu ve toplumsal uyumsuzluk yaşadıkları bulgusuna varılmıştır. Lloyd & Norris (1998), yaptıkları araştırmada, Roman çocuklarının eğitimde karşılaştıkları ayrımcılığın, toplumsal dışlanmanın ve kültürel farklılıkların onların akademik başarılarını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Bunun yanında, Roman öğrencilerin eğitim süreçlerinde kültürel kimliklerinin genellikle göz ardı edildiği ve bu durumun onların eğitimle daha az ilişkilendirilmelerine yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Genç, Barış ve Taylan (2015), araştırmalarında, eğitimdeki eşitsizliklerin ve sosyoekonomik durumun öğrencilerin okula devamını doğrudan etkilediğini tespit etmişlerdir. Çalışmada, Roman ailelerin genellikle ekonomik yoksunluk ve erken yaşta çalışma zorunluluğu gibi nedenlerle çocuklarını okula düzenli olarak gönderemediklerini belirtmişlerdir. Kültürel faktörlerin de bu süreci olumsuz etkilediğini ve eğitimde başarı oranlarını artırmak için hem öğretmenlerin hem de okulların kültürel hassasiyetle

yaklaşması gerektiği bulgusuna varılmıştır. Uzun ve Bütün (2015), Roman öğrencilerin okula devam etme sorunlarını ele aldıkları çalışmalarında, öğrencilerin eğitim süreçlerindeki en büyük engellerin sosyoekonomik dezavantajlar, ailevi sorumluluklar ve toplumsal önyargılar olduğunu tespit etmişlerdir. Arayıcı (2008), yaptığı araştırmada, Roman öğrencilerin okul terk oranlarının yüksekliği ve eğitimsizlik düzeylerinin düşük olmasının temel nedenlerinin ekonomik yetersizlik, ayrımcılık, aile içindeki sorumluluklar ve kültürel faktörler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Cecilia (2010), araştırmasında, Macaristan’da yaşayan Roman çocukların okul ortamında rahat hareket edemedikleri, devamsızlık sürelerinin oldukça uzun olduğu ve bu devamsızlıkların ders başarılarına olumsuz yansıdığı tespit etmiştir. Roman öğrencilerin okul içindeki davranışlarının, karşılaştıkları ayrımcılık ve dışlanma hissinden etkilendiği, Ayrıca, bu öğrencilerin kültürel farklılıklarından kaynaklanan uyum sorunlarının, eğitim sürecine katılımlarını önemli ölçüde engellediği sonucuna varılmıştır. Padfield (2005), İskoçya’da devlet okullarında öğrenim gören Roman öğrencilerin okula devam durumları üzerine yaptığı çalışmada, öğrencilerin okulda düzenli bir şekilde devam etmelerini etkileyen çeşitli faktörleri olduğunu, özellikle Roman ailelerin göçebe yaşam tarzının öğrencilerin okula düzenli olarak gitmelerine engel olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmalar, Roman öğrencilerin eğitim süreçlerinde çeşitli engeller ve zorluklarla mücadele ettiğini ortaya koymaktadır. Bu zorluklar arasında yüksek terk oranları, düzenli devamsızlık, okuma-yazma becerilerinde güçlük ve genel olarak Roman topluluğunun eğitime yeterince değer vermemesi öne çıkmaktadır (Kumcağız, Özcan ve Şahin, 2018). Ayrıca Roman topluluklarında çocuğun okulu tamamlamasının toplum içinde olumlu bir kabul görmemesi gerçeği de mevcuttur. Roman çocuklarının okulu bırakmasında en etkili nedenlerden biri ekonomik zorluklardır. Ailelerin maddi sıkıntıları, çocukların okulu bırakarak çalışma hayatına atılmalarına yol açmaktadır. Ayrıca Roman çocukların okul harçlığı bulamaması ve okul masraflarını karşılayamaması da okulu terk etmelerine neden olan faktörler arasında bulunmaktadır. Roman çocuklarını eğitim ortamlarından uzaklaştıran bir diğer önemli etken ise okulda dışlanma ve ayrımcılık yaşamalarıdır (Diktaş ve diğer., 2016). Roman çocuklarının buldukları mahallelerde rol model olarak görebilecekleri kişilerin kısıtlı olması veya hiç bulunmaması, eğitim konusundaki isteksizliklerine neden olmaktadır. Roman topluluğu içinde genç yaşlarda evlilik yapma eğilimi de eğitimden uzaklaşmalarına dair başka bir etken olarak öne çıkmaktadır (Marsh & Strand, E. 2005). Roman vatandaşların kültürel yapıları ve geleneksel değerleri doğrultusunda, eğitime ve okul hayatına yeterince önem atfetmedikleri; ayrıca çocuklarının düzenli olarak okula gitmesinin topluluk içerisinde bir değer taşımadığı yönündeki düşüncelerin, çocukların okulu bırakmasında ve eğitimden uzaklaşmasında önemli bir etken olduğu ifade edilebilir (Bilgiç, 2024).

Roman öğrencilerle ilgili mevcut araştırmaların çoğunun belirli bölgelere yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Trakya, Ege ve Marmara bölgelerinde yapılan çalışmalar, bu konuda öne çıkmaktadır (Akkan ve diğer., 2011). Bunun yanında, çalışmalar daha çok ortaokul ve lise seviyesindeki öğrencileri hedef almış ya da genel nüfusla karşılaştırma yapmıştır Ancak yapılan bu çalışma, ilkökul seviyesine odaklanarak farklı bir perspektif sunmaktadır. İlkokul yılları, Ericson’un (2006), psikososyal gelişim kuramına göre

bireylerin başarı kimliğini oluşturdukları kritik bir dönemdir. Bu dönemde geliştirilen öğrenme alışkanlıkları ve okula yönelik tutumlar, bireylerin ileriki eğitim yaşamları üzerinde belirleyici bir rol oynar. Bu önem doğrultusunda, araştırmada ilkokula devam eden Roman öğrencilerin devamsızlık sorunlarının nedenlerini öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Öğretmenlere sorulan sorular:

1. Roman öğrencilerin okula devamsızlık davranışları ile ilgili gözlemlerinizi nelerdir?
2. Sizce ilkokulda öğrenim gören Roman öğrencilerin devamsızlığının nedenleri nelerdir?
3. Sizce sınıf içinde ve okul genelinde Roman öğrencilerin yaşadığı zorlukları nelerdir?
4. Sizce Roman öğrencilerin okula devamsızlık yapmalarının akademik başarılarına nasıl etkileri oluyor?

Roman ebeveynlere sorulan sorular:

1. Çocuğunuzun devamsızlığına yol açan nedenleri bize açıklayabilir misiniz?
2. Devamsızlık konusunda aile olarak karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
3. Okuldaki hangi etkinlikler veya programlar çocuğunuzun okula devamının artmasına yardımcı olabilir?

Roman öğrencilere sorulan sorular:

1. Okula gelmeme veya devamsızlık durumlarınızın nedenleri nelerdir?
2. Okula devamsızlık yapmanıza neden olan zorluklar nelerdir?
3. Okula devamınızı sağlamak için okulda ne tür etkinlikler veya destekler olabilir?

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Roman öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları devamsızlık sorununun nedenlerini anlamayı, ailelerin ve öğrencilerin eğitime yönelik algılarını irdelemeyi ve bu sorunları çözmeye yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, Roman öğrencilerin eğitime erişimini ve devamlılığını artırmak için daha etkili politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, bu araştırma sayesinde, eğitim süreçlerine dahil edilecek sosyal ve kültürel etkinlikler, okullarda kapsayıcı bir ortam yaratma çabaları ve Roman ailelerin eğitime yönelik farkındalıklarının artırılmasına yönelik stratejilere ışık tutulması hedeflenmektedir. Bu bağlamda, Roman öğrencilerin eğitimdeki fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik girişimlerin desteklenmesi, sadece bireysel gelişimlerine değil, toplumsal adaletin sağlanmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; İlkokula devam eden eğitim-öğretim sürecindeki Roman öğrencilere odaklanarak Sakarya İli, Sapanca ilçesinin bir mahallesinde yaşayan ve dezavantajlı grupta bulunan öğrencilerin eğitim hayatına kazandırılması ve sosyal hayata uyum sağlamaları amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma, özellikle Roman öğrencilerin devamsızlık sebepleri ve bu konuda ortaya çıkan çözüm önerileri üzerine odaklanmaktadır. İlkokulda öğrenim öğrenciler, velileri ve okulda görev yapan öğretmenler aracılığıyla Roman

öğrencilerin eğitim sürecindeki devamsızlık problemleri ve çözüm önerileri bağlamında önemli bilgiler sunmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmann deseni, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, Roman öğrencilerin okula devamsızlık nedenlerini ve eğitim hayatlarına etki eden faktörleri derinlemesine anlamak amacıyla nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Bu desende, belirli bir durum veya durumlar, ilişkili faktörler dikkate alınarak ayrıntılı ve bütüncül bir şekilde incelenir. Durum çalışması, nasıl ve neden sorularından yola çıkarak, araştırmacının doğrudan kontrol edemediği olay veya olguları derinlemesine ele alma fırsatı sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada iç içe geçmiş tek durum deseni analiz birimi olarak kullanılmıştır. Durum çalışmasında, çoğu zaman birden fazla alt birim veya tabaka bulunabilir. Bu durumda, birden fazla analiz birimi söz konusu olacaktır. Bu ayırım, bir durum çalışmasının araştırılan durumu bütüncül bir şekilde tek bir ünite olarak ele alıp almayacağına veya o durum içinde yer alan birden fazla alt birime yönelmesine bağlıdır. (Yin, 2003). Analiz birimi, ilkökul düzeyinde öğrenim gören Roman öğrenciler olarak belirlenmiş ve bu öğrencilerin bireysel deneyimlerinin, devamsızlık nedenlerinin ve akademik başarılarına etkilerinin detaylı bir şekilde incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin ebeveynleri, öğretmenleri ve okul ortamı gibi ilişkili faktörler de analiz kapsamına dahil edilerek, durumun bütüncül bir değerlendirmesi yapılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmann çalışma grubu belirlenirken özellikle amaçlı bir örnekleme yöntemi olarak ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem; örneklemin belirli bir problemle ilgili olarak belirlenen belirli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere veya durumlar üzerinden oluşturulmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Araştırmann verileri; çalışma grubunu oluşturan 2023-2024 eğitim-öğretim yılı, Sakarya ili, Sapanca ilçesinde Roman öğrencilerin yoğun olduğu resmi bir İlkokulda 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 20 Roman öğrenci, 20 Roman öğrenci ebeveyni ve okulda görev yapan 20 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Bu yaş grubu, ilkökul eğitiminin kritik bir dönemi olup öğrencilerin okula devamlılık alışkanlıklarının şekillendiği bir süreçtir. Araştırmalar, Roman öğrencilerin özellikle bu sınıf düzeylerinde devamsızlık yapma eğiliminde olduğunu ve eğitim ortamından uzaklaşmaya başladığını göstermektedir. Ebeveynler, öğrencilerin eğitim sürecine katılımında ve devamlılığında önemli bir rol oynadıkları için çalışmaya dahil edilmiştir. Öğretmenlerin görüşleri ise öğrencilerin okuldaki davranışları, başarıları ve karşılaştıkları zorluklar hakkında kapsamlı bilgi sağlamaktadır. Bu nedenle, bu üç grup, devamsızlık sorunlarının nedenlerini anlamak ve çözüm önerileri geliştirmek için ideal bir hedef kitledir.

Katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasına göre dahil edilmiş olup, kişisel özellikleri aşağıda sunulmaktadır:

Araştırma kapsamında görüşme yapılan Roman öğrencilerden 12'si 3. sınıfta, 8'i ise 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde, 11 öğrenci annelerinin hiç okula gitmediğini, 9 öğrenci ise annelerinin ilkokul mezunu olduğunu belirtmiştir. Babaların eğitim düzeyi ise şu şekildedir: 3 baba hiç okula gitmemiş, 15 baba ilkokul mezunu ve 2 baba ortaokul mezunudur. Roman öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde, 3 öğrenci 5 kardeşe, 4 öğrenci 3 kardeşe, 7 öğrenci 2 kardeşe ve 6 öğrenci 1 kardeşe sahiptir. Ayrıca tüm öğrenciler, anne ve babalarının birlikte yaşadığını ifade etmiştir.

Katılımcı ebeveynlerin 15'i çalışırken, 5'i herhangi bir işte çalışmamaktadır. Ebeveynlerin evlilik yaşları incelendiğinde, 3'ünün 13 yaşında, 2'sinin 14 yaşında, 3'ünün 15 yaşında, 6'sının 16 yaşında ve 6'sının 17 yaşında evlendikleri görülmüştür. Ailelerin konut durumuna bakıldığında, 11'i kendi evinde, 9'u ise kirada oturmaktadır. Sosyal güvence açısından ise 11 ailenin sosyal güvencesi bulunmazken, 9 ailenin güvenceli olduğu belirlenmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden 19'u lisans, 1'i yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerin okullardaki görev süreleri, 2'sinin 1 yıl, 3'ünün 2 yıl, 3'ünün 5 yıl, 2'sinin 14 yıl, 2'sinin 15 yıl, 4'ünün 17 yıl, 2'sinin 21 yıl ve 2'sinin 23 yıl olduğu görülmüştür. Ayrıca, katılımcı öğretmenlerin tümünün meslekteki kıdemi 10 yıl ve üzerindedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, Roman öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları ve okul devamsızlığına neden olan faktörleri belirlemek amacıyla nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Veriler, öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerin görüşlerini içeren yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, belirli bir konuyla ilgili derinlemesine bilgi sağlaması ve yazılı testler ile anketlerin sınırlamalarını aşabilmesi nedeniyle araştırmalarda sıkça tercih edilmektedir. Bu teknik, standartlaştırılmış bir yapı sunarken aynı zamanda esnek bir yaklaşım benimseyerek daha ayrıntılı veri elde etmeye olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Görüşme soruları, araştırmacı tarafından geçerlilik ve güvenilirlik kriterleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Bu süreçte, Roman öğrencilerin devamsızlıklarıyla ilgili literatürdeki ölçme araçları incelenerek bir taslak soru havuzu hazırlanmıştır. Ayrıca, taslak sorular, araştırmacının kendisini soru sorulacak kişilerin yerine koyarak, hangi soruların daha anlamlı ve etkili olacağını düşündüğü şekilde geliştirilmiştir. Hazırlanan 23 adet taslak soru, ölçme değerlendirme uzmanı ve dil uzmanının görüşlerine sunulmuş, alınan geri bildirimlerle nihai şekli verilmiştir. Bu soruların öğretmenlere yönelik kısmı 4 sorudan oluşurken, öğrenci ve velilere yönelik 3'er soru sorulmuştur. Ayrıca, demografik bilgiler toplamak amacıyla öğretmenlere cinsiyet, eğitim durumu, görev süresi; velilere meslek, sosyal güvence, evlenme yaşı, mezun olunan okul; öğrencilere ise sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu ve devamsızlık gün sayısı gibi sorular yöneltilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formları, katılımcıların samimi ve ayrıntılı

yanıtlar vermesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu yöntem, araştırmanın amacına uygun, derinlemesine ve kapsamlı verilerin elde edilmesine olanak tanımıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci, nitel bir yöntem çerçevesinde düzenlenmiştir. 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Sapanca ilçesindeki bir resmi okulda öğrenim gören 20 Roman öğrenci, 20 öğrenci velisi ve aynı okulda görev yapan 20 öğretmenden veri toplanmıştır. Araştırmacı, öğretmen ve velilerle birebir ön görüşmeler yaparak, uygun bir zamanda randevu verilmiş ve görüşme formlarının amacı, önemi ile anket doldurulurken dikkat edilmesi gereken noktalar açıklanmıştır. Katılımcılara, görüşme formlarını doldururken gönüllülük esasına göre hareket etmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Roman öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmeler için velilerinden izin belgeleri alınarak, öğrencilere sorular yöneltilmiş ve alınan cevaplar doğrudan araştırmacı tarafından anında yazıya dökülmüştür. Her görüşme, yaklaşık olarak 20 dakika sürmüş ve bu süre, öğrencilerin dikkatini kaybetmeden derinlemesine bilgi sağlamalarını amaçlayacak şekilde dikkatlice belirlenmiştir. Görüşmelerden sonra veriler tasnif edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yüz yüze yapılan her görüşme yaklaşık iki sayfa yazılı metin oluşturmuştur.

Değerlendirme sürecinde, formun içeriği, soruların açık ve anlaşılır olması, araştırmanın amacına uygunluğu gibi kriterler dikkate alınmıştır. Görüşme soruları, katılımcıların okula devamsızlıkları ile ilgili deneyimlerini ve gözlemlerini detaylı bir şekilde ortaya koymayı hedeflemiştir.

2.5. Veri Analizi

Araştırmada görüşme formlarından elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, elde edilen veri veya bilgilerin sistematik ve derinlemesine bir şekilde incelenerek, gizli kalmış anlamların ortaya çıkarılmasını amaçlayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Veriler, bulgular bölümünde herhangi bir yorum yapılmaksızın, ayrı başlıklar altında doğrudan okuyucuya aktarılmıştır. Görüşme formuna yanıt veren katılımcılar, öğretmenler için "Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3 ... Öğrt.20", veliler için "V1, V2, V3 ... V20", öğrenciler için ise "Ö1, Ö2, Ö3 ... Ö20" şeklinde kodlanmıştır. Verilerden alınan alıntılar, tırnak işaretiyle belirtilmiş ve bu alıntılara karşılık gelen kodlamalar açıkça sunulmuştur. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde öğretmen, veli ve öğrencilere yöneltilen soruların yanıtları alınarak görüşme formlarına işlenmiş ve bu verilere dayanarak bulgulara ulaşılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1. Öğretmenlerin, Roman Öğrencilerin Okula Devamsızlık Davranışlarına İlişkin Gözlemleri

Roman öğrencilerin okula devam etmeme nedenlerinin çok boyutlu olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin Roman öğrencilerin devamsızlığına ilişkin görüşlerine göre, öğrencilerin konfor alanlarından çıkmak istememeleri, okulun yaşam tarzlarına uzak olması ve ebeveynlerin eğitime yeterince ilgi göstermemesi temel nedenler arasında yer almaktadır. Ayrıca, düzenli çalışma alışkanlıklarının bulunmaması, okumaya karşı isteksizlik, çevrelerinde rol model eksikliği ve olumsuz arkadaş çevresine sahip olmaları da devamsızlık üzerinde etkili olmuştur. Öğrencilerin okula ilgi duymamalarının diğer nedenleri arasında dışlanma, zorbalık, kuralsız bir yaşam alışkanlığı ve düşük özgürlük hissi olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, derslerdeki başarısızlıkları öğrencilerin okuldan uzaklaşmasına yol açmıştır. Ekonomik zorlukların da önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine dayanarak, Roman öğrencilerin okula devamlılıkları ilgili çeşitli sebepler tespit edilmiştir. Öğrt. 2, "14 yıllık deneyimle söyleyebilirim ki Roman öğrencilerin sürekli devamlılığını sağlamak çok zor. İlgili Roman velilerin çocukları devamsızlık yapmıyor." ifadeleriyle, bazı Roman öğrencilerin okula düzenli devam ettiğini, bunun ise genellikle velilerin ilgisiyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde, Öğrt. 5, "Bilinçli Roman ailelerin çocukları devamsızlık yapmıyor. Birçok aileden de daha ilgili olan velilerim oldu. Devamsızlık tamamen aile tutumu ile ilgilidir." sözleriyle bu durumu desteklemiştir.

Bununla birlikte, Öğrt. 6, Roman ailelerin yaşam tarzlarının ve kültürel yapıların okula devamlılığı olumsuz etkilediğine dikkat çekmiştir: "Roman yaşam biçimi, kültürü, kendi içlerindeki dışa kapalı hayat biçimleri kabuklarını kırmalarına engel oluyor. Okuma, eğitim alma, meslek seçip ilerleme gibi hedefleri yok." Benzer bir şekilde, Öğrt. 8, "Okula devam etmemelerinin sebebi tamamen yaşam tarzları. Geleceğe dair bir planları yok. Çocuklarının okuyup meslek sahibi olması yönünde hiçbir çabaları yok. Biz burada ne kadar anlatsak da çocuk en fazla ortaokulu bitiriyor. Sonrası yine kendi yaşam tarzları." sözleriyle bu görüşü desteklemiştir.

Öğrt. 10 ise, "Roman öğrencilerimizin devamsızlığının yoğun olduğu bir okulda görev yapıyorum. İlk yıllar yoğun bir öğrenci potansiyeli olmasına rağmen aylar, yıllar geçtikçe devamsızlığın ileriki sınıflarda çok arttığı, gerek yaşam tarzları gerekse de ekonomik koşullar okul kültürüne ayak uyduramama ve devamsızlık yapmada en büyük etkidir." ifadeleriyle, üst sınıflarda devamsızlık oranlarının belirgin şekilde arttığını belirtmiştir. Öğrt. 12, "Roman öğrencilerin devamsızlığın en önemli sebebi bence diğer öğrencilerden olan farklılıklarını bilmeleri, yapamama, becerememe, okuyamama gibi başarısızlık duygularını hissetmeleri. Yapamayınca da okula devam etmek istemiyorlar." diyerek başarısızlık duygusunun öğrenciler üzerindeki etkisine işaret etmiştir.

Son olarak, Öğrt. 16, "Bu konuda çok dirençliler. Kısa vadede ikna edilebilirler, ancak uzun vadede bence çok çok zor, hatta imkânsız gibi. Roman vatandaşlarımız, bir arada yaşadıkları sürece onları tam anlamıyla topluma kazandıramayız." diyerek Roman öğrencileri topluma kazandırmanın ve okula devamlılıklarını sağlamanın zorluklarına dikkat çekmiştir. Bu görüşler, Roman öğrencilerin okula devam sorunlarının ailelerin

tutumları, yaşam tarzları, ekonomik koşulları ve öğrencilerin yaşadığı başarısızlık duyguları gibi çeşitli faktörlerden kaynaklandığını göstermektedir.

3.2. Öğretmenlerin Roman Öğrencilerin Devamsızlığının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Roman öğrencilerin devamsızlığının nedenlerine ilişkin görüşlerine göre, velilerin eğitimi önemsememesi, ekran bağımlılığı ve mahalle kültürünün etkisi gibi faktörler bu süreci olumsuz yönde etkilemektedir. Aile yapısındaki sorunlar, düşük akademik başarı, kültürel uyum zorlukları ve ekonomik sıkıntıların da önemli nedenler arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra, okulu zahmetli bir kurum olarak gören öğrencilerin derslere katılım ve ödev yapma konusunda zorlandıkları, kendilerini değersiz hissettikleri ve akran etkisiyle devamsızlık davranışını pekiştirdikleri ortaya çıkmıştır. Tüm bu bulgular, Roman öğrencilerin devamsızlık durumlarının bireysel, ailevi ve çevresel faktörlerin bir araya gelmesiyle şekillendiğini göstermektedir.

Öğrt.8, Roman ebeveynlerin eğitime önem vermediğini ve kültürel yaşam tarzlarından taviz vermediklerini şu sözlerle ifade etmiştir: *“İlkokulda çok basit bahaneler sunarlar. Öğretmeni suçlayıp, en ufak bir hastalığı mazeret gösterirler. ‘Sabah kalkamıyorum’ diyen veli bile var. Eğitime önem vermiyorlar. Kendi yaşam tarzlarından, geleneklerinden asla vazgeçmiyorlar. Değişim onlar için çok zor. Okuldaki sorumluluk ve çalışmak, veli desteği olmadığı için çocuk için de umursanmıyor.”* Öğrt.13 ise Roman ailelerin eğitim sonucunda çocuklarının bir değer kazanacağına inanmadıklarını belirterek şunları dile getirmiştir: *“Eğitim sonucunda bir değer kazanacaklarına inanmıyorlar. Maddi olarak ise; daha kısa zamanda daha kolay para kazanabildiklerinden dolayı motive olmuyorlar. Bunun yanında, okulda yeterince sevildiklerini hissetmiyorlar ve çoğu zaman dışlanıyorlar.”* Bu ifadelerden yola çıkarak, Roman ebeveynlerin okulu yeterince önemsemediği, çocuklarının eğitimle bir yere gelmeyeceklerine inandıkları ve kolay para kazanma yollarını tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca, Roman aileler ve çocukların okul ortamında kendilerini dışlanmış hissetmeleri de eğitime karşı ilgisizliklerini artırmaktadır.

3.3. Öğretmenlerin Roman Öğrencilerin Sınıf İçinde ve Okul Genelinde Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Roman öğrencilerin okulda ve sınıf içinde karşılaştıkları zorluklar öğretmenlerin ifadelerine göre çeşitli faktörlerle açıklanmıştır. Dışlanma ve ayrımcılıkla karşılaşma, ailelerin eğitim desteği sağlayamaması ve uygun çalışma ortamlarının olmaması bu faktörlerin başında gelmektedir. Ekonomik sıkıntılar ve olumsuz ailevi koşulların da öğrencilerin yaşadığı zorluklara katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında, düşük akademik başarı, devamsızlık nedeniyle derslerden geri kalma ve okulda uyum sorunları yaşama gibi problemler dikkat çekmiştir. Roman öğrencilerin, arkadaşlık kurma ve okul kurallarına uyum sağlama konusunda zorlandıkları, bunun zorbalık ve davranış bozukluklarına neden olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumların, okul araç-gereçlerine zarar verme gibi olumsuz davranışları tetiklediği de belirtilmiştir. Roman anne ve babaların

sorumluluklarını yerine getirmediği ve öğrencilerin bu zorluklarla baş ederken yalnız kaldıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin görüşleri, Roman öğrencilerin okul ve sınıf ortamındaki durumlarına ilişkin çeşitli çıkarımlar yapmaya olanak tanımaktadır. Öğrt.2, Öğrt.8, Öğrt.12 ve Öğrt.17, Roman öğrencilerin diğer öğrencilerden farklı sorunlar yaşamadıklarını vurgulamışlardır: *“Roman öğrenciler, diğer öğrencilerden farklı sorunlar yaşamıyorlar. Roman oldukları için ekstra yaşadıkları sorun yok.”* (Öğrt.2), *“Hiçbir zorlukla karşılaşmalarını düşünmüyorum. Roman oldukları için kimse onları dışlamıyor. Sürekli gelen Roman öğrencilerle diğerleri gayet güzel arkadaşlıklar kurabiliyor.”* (Öğrt.8), *“Roman öğrencilerin bir zorluk yaşadığına pek inanmıyorum. Bence asıl zorluğu Roman olmayan öğrenciler yaşıyor. Onların zorbalığına uğruyorlar.”* (Öğrt.12), *“Bir zorluk yaşadıklarını düşünmüyorum. Tabii ki bir bakış açısı var, ama okulda onlar da kendi aralarında oyun kuruyorlar.”* (Öğrt.17). Bu ifadelerden, Roman öğrencilerin sınıf içindeki sosyal ilişkilerinin olumlu olduğu, diğer öğrenciler tarafından dışlanmadıkları ve iyi arkadaşlıklar kurdukları sonucu çıkmaktadır. Buna karşılık, Öğrt.6'nın şu ifadeleri farklı bir perspektif sunmaktadır: *“Ben Roman'ım, hiçbir şey bu gerçeği değiştirmez. O halde bir Roman nasıl yaşıyorsa benim de bu yolu takip etmem gerekir. Renkli, başıboş, disiplinsiz hayat, günübirlik yaşam cazip geliyor.”* Bu görüş, Roman öğrencilerin rahat ve disiplinsiz bir yaşam tarzına alışkın olduklarını ve farklı yaşam tarzlarına ayak uydurmakta zorlandıklarını göstermektedir. Öğrt.9 ise Roman öğrencilerin yoğun olarak bir sınıfta bulunmasının davranış sorunlarını artırdığını belirtmiştir: *“Mahalle içerisindeki tüm olumsuz yaşam koşulları, çocukların da davranışlarına yansıyor. Doğru iletişim kuramıyorlar. Sınıf içerisinde çok olduklarından dolayı bizler de onların bu yanlış davranışlarını törpüleyemiyoruz. İsterim ki tüm Sapanca içerisindeki okullara belirli oranda dağıtılsa sorunlar kökten çözüme kavuşur.”* Bu görüş, sınıfta çok sayıda Roman öğrencinin bulunmasının olumsuz yaşam koşullarını ve iletişim zorluklarını sınıf ortamına yansıttığını, çözüm olarak ise öğrencilerin farklı okullara eşit şekilde dağıtılmasını öne sürmektedir. Öğrt.11, Roman öğrencilerin eğitim hayatına eşit koşullarda başladığını ancak devamsızlık nedeniyle zamanla zorluklar yaşadıklarını ifade etmiştir: *“İlkokul 1. sınıfa başlarken tamamen eşit şartlarda sınıf ortamında bulunmaktalar. Fakat zamanla devamsızlıkları nedeni ile okul kültürüne alışmakta ve derslerdeki birikim konusunda yetersizliklerin görülmesini zorluk olarak yaşamaktalar.”* Bu ifadeler, Roman öğrencilerin başlangıçta diğer öğrencilerle eşit koşullarda olsalar da devamsızlık nedeniyle okul kültürüne alışmakta ve derslerde başarı sağlamakta zorlandıkları sonucuna ulaşılmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Roman öğrencilerin eğitime ve okul yaşamına katılımlarına ilişkin öğretmen görüşleri, hem olumlu sosyal ilişkileri hem de devamsızlık, yaşam tarzı ve yoğunluk gibi faktörlerin yarattığı zorlukları içermektedir.

3.4. Öğretmenlerin, Roman Öğrencilerin Okula Devamsızlık Yapmalarının Akademik Başarılarına Etkileri Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Öğretmenler, Roman öğrencilerin devamsızlıklarının öğrenme sorunlarına yol açtığını ve bunun akademik başarısızlığın temel nedenlerinden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, akademik başarının düşmesinin, devamsızlık sorunlarını daha da derinleştirdiği belirtilmiştir. Ebeveynlerin okula karşı duyarsızlıklarının, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilediği ve başarısızlık yaşayan öğrencilerin okula devam etme motivasyonlarının azaldığı ortaya çıkmıştır. Roman öğrencilerin akademik performansları ile devamsızlıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ilişkiyi etkileyen, yukarıda belirtilen sebeplerin yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin de önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Öğretmenlerin gözlemlerine göre, bu durum öğrencilerin eğitim hayatlarını olumsuz etkileyen bir kısır döngüye dönüşmektedir.

Roman öğrencilerin akademik başarıları ve devamsızlık durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri, bu öğrencilerin okul yaşamındaki çeşitli dinamiklere ışık tutmaktadır. Öğrt.3 ve Öğrt.4, düzenli olarak okula devam eden Roman öğrencilerin akademik başarılarının sınıf seviyesinde olduğunu belirtmişlerdir: *“Evet düşünüyorum. Düzenli okula gelen öğrencilerin akademik performansları sınıf seviyesindedir.”* Öğrt.5, Roman öğrencilerin okuma-yazma öğreniminde yaşadıkları zorlukları ve bu zorlukların okula devam etmeme ile ilişkilendirildiğini ifade etmiştir: *“Evet, şimdiye kadar akademik performansı iyi olan öğrencilerim çok az devamsızlıkla mezun olmuştur. Evde aile desteği olmayan okuma-yazma kısmında takılan çocuklar okula da gelmek istemiyor. Aile okuma-yazma bilmediği için de tek taraflı öğretmen desteği ile istenilen düzeye gelinmiyor.”* Bu ifadeler, okuma-yazma bilmeyen ebeveynlerin çocuklarına destek olamaması nedeniyle öğrencilerin istenilen akademik düzeye ulaşamadığı ve okula devam etmek istemediği bulgusuna işaret etmektedir. Öğrt.6, Roman öğrencilerin akademik başarıya ilgisiz olduğunu ve bu durumun kültürel bir kabullenışten kaynaklandığını ifade etmiştir: *“İlgisi olduğunu düşünmüyorum. Okuma ve ilerleme üzerine hayal kurma gereği duymuyorlar. Kabullenilmiş bir sessizlik ve mücadele etme gereği duymama.”* Öğrt.8, devamsızlığın Roman öğrencilerde akademik başarıyı doğrudan etkilediğini belirtmiştir: *“Çok zeki çocuklar var tabii ki aralarında. Ama devamsızlık ve sorumsuzluk bu zekayı yok ediyor. Yani zeki olması ya da orta zekâda fark etmiyor. Devamsızlık ana sorun.”* Öğrt.9, devamsızlığın ve davranış sorunlarının eğitim sistemini olumsuz etkilediğini, bu sorunların sosyo-kültürel boyutlarının incelenmesi ve çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır: *“Bir sistemin iyi çalışması için (girdi-sistem-çıkıtı) düzenli olmalı. Sisteme aşırı davranış problemleri çocuğun girmesi sistemin çalışmasını etkiliyor. Bu da ürünün kalitesini düşürüyor. Sorunun sosyo-kültürel yönü düzeltilirse her şeyin daha iyi olacağını düşünüyorum.”* Öğrt.10, Roman öğrencilerde akademik başarı ile devamsızlık arasında doğru orantı olduğunu ifade etmiş, başarılı öğrencilerin dahi ilerleyen yıllarda okuldan ayrılarak erken evlilik yaptığını belirtmiştir: *“Öğrencilerin akademik performansları ile devamsızlık arasında paralellik olduğu bir gerçek. Ancak başarılı olan öğrencilerde ileriki yıllarda okulu bıraktıkları görülüp, erken evlilikler yapıldığına şahit olmuşuzdur. Başarılı olanların daha uzun bir eğitim hayatının olduğunu biliyoruz. Fakat bu eğitimi lise düzeyine taşıyan öğrenci sayısı çok az.”* Öğrt.14 ve Öğrt.15 ise başarılı öğrencilerin okula devam etme eğiliminde olduklarını, ancak bu öğrencilerin bile eğitimi ortaokul seviyesinin ötesine taşıyamadıklarını ifade etmişlerdir: *“Öğrenciler başarılı ise okula*

devamsızlık yapmamaya gayret ediyorlar.” “Hayır, düşünmüyorum. Akademik başarı sağlayan çok öğrencim oldu. Ama onlar da ortaokulda okula devam etmektedir.” Öğrt.17 ise algılama problemleriyle ilgili olarak, Roman öğrencilerin diğer öğrencilerden sayıca fazla olmadığını ancak koşullar nedeniyle bu durumun daha fazla göze çarptığını ifade etmiştir: “Kesinlikle evet. Gerçekte algılama problemi olan Roman öğrencilerimizin diğer öğrencilerimizden sayıca fazla olduğunu düşünmüyorum. Şartlar sonucu daha fazla görünüyorlar.”

Öğretmen görüşlerinden hareketle Roman öğrencilerin akademik başarıları ile devamsızlık arasında doğrudan bir ilişki olduğu, ebeveyn desteğinin eksikliğinin başarıyı olumsuz etkilediği, devamsızlık ve erken evlilik gibi faktörlerin eğitim sürecini sekteye uğrattığı ve sosyo-kültürel sorunların çözümüne yönelik adımlar atılması gerektiği bulgularına ulaşılmıştır.

3.5. Roman Velilerin Çocuklarının Devamsızlığına Yol Açan Nedenlere İlişkin Görüşleri

Roman veliler, çocuklarının okul devamsızlığının nedenlerine ilişkin olarak, sağlık sorunları ve uyku düzensizliği gibi bireysel; ev işleri ve kardeş bakımı gibi aile içi sorumluluklar; dışlanma korkusu ve okula karşı isteksizlik gibi duygusal; düğün, cenaze gibi kültürel etkinlikler ve alışveriş gibi gündelik nedenlerle açıklamışlardır. Ayrıca, soğuk havalarda hastalanma endişesi ve ekran bağımlılığı gibi çağdaş yaşamdan kaynaklanan faktörler de dile getirilmiştir. Bu bulgular, hem bireysel hem de çevresel faktörlerin çocukların okula devamında önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere, Roman çocuklarının devamsızlığına ilişkin nedenlerin çok çeşitli olduğu, ancak ebeveynlerin bu konuda rahat bir tutum sergiledikleri ve okulun öncelikli bir konu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Roman velilerin, çocuklarının okula devamsızlıklarına ilişkin görüşleri, çeşitli sebeplerin ön plana çıktığını göstermektedir. Bu sebepler arasında sağlık sorunları, ailevi sorumluluklar, düzensiz yaşam tarzları ve eğitim önceliğinin düşük olması dikkat çekmektedir. Birçok veli, çocuklarının sık sık hasta olması nedeniyle okula düzenli devam edemediklerini ifade etmiştir: V1: “Çocuğumun dışlarında problem var. Çürükleri çok fazla. Sürekli diş ağrısı çekiyor, bu yüzden okula gönderemiyorum. Bazen geç saatlere kadar uyumuyor, sabahları okula geç kalıyor.” V3: “Çocuğum, çok sık hasta oluyor. Ara ara ateşi çıkıyor ve öksürüyor. Daha kötü olur diye göndermiyorum.” V7: “Bazen hasta oluyor. Ateşi çıkıyor ve karnı ağrıyor. Bu nedenle okula göndermiyorum.” V10: “Çocuğum bazen grip oluyor. Bu yüzden okula gelemiyor.” Bazı veliler, çocuklarının aile içindeki sorumlulukları nedeniyle okula devam edemediklerini belirtmiştir: V2: “Bazen ev işleri yapıyor. Kardeşine baktığı zamanlar oluyor. Bu nedenle okula göndermiyorum.” V7: “Düğün, cenaze veya hastamız olduğunda öğretmenine haber vererek okula göndermiyoruz. Annem hasta, onunla ilgilenmek zorundayım. Çocuğumu da yanımda götürüyorum.” Veliler, çocuklarının uyku düzenlerinin bozuk olduğunu, eğitimin öncelikleri arasında olmadığını ve bu durumun devamsızlığa yol açtığını ifade etmişlerdir: V15: “Çocuğum,

serbest ve rahat bir çocuk. Sürekli telefonla oynadığı için geç uyuyor, sabahları uyanamıyor. Uyku düzeni bozuk, bu yüzden okula gönderemiyorum.” V18: “Geç saatlere kadar televizyon izliyor. Bu nedenle sabahları geç uyanıyor ve okula gelemiyor.” Bazı veliler, çocuklarının okula uyum sağlamada yaşadığı zorluklardan dolayı devamsızlık yaptığını belirtmiştir: V3: “Çocuğum, okuldan ve sınıftan çekiniyor. Arkadaşlarından çekiniyor. Sabahları geç kalkıyor. Bu nedenle okula gitmek istemiyor.” Roman velilerin ifadelerinden yola çıkarak, çocuklarının okula devamsızlık nedenlerinin başlıca sağlık sorunları, aile içi sorumlulukların eğitimin önüne geçmesi, velilerin eğitime yeterince önem vermemesi ve otorite eksikliği, düzensiz yaşam tarzı ve uyku problemleri ile çocukların okula uyum sağlamakta zorlanmaları olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, Roman velilerin çocuklarını okula düzenli olarak yönlendirme konusunda bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.6. Roman Velilerin Devamsızlık Konusunda Aile Olarak Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Roman veliler, çocuklarının devamsızlık konusunda karşılaştıkları zorluklara ilişkin olarak, uzak mesafeler, ulaşım sıkıntıları, yağışlı havalarda okula erişim güçlükleri, servis imkânının eksikliği, ekonomik sorunlar ve çocuklarına okul harçlığı sağlayamama gibi zorlukları ifade etmişlerdir. Geçimlerini düzensiz ve güvencesiz işlerde çalışarak sağladıklarını, bu durumun eğitim masraflarını karşılamada yetersizliklere neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, Roman ailelerin çocuklarını okula düzenli olarak göndermekte hem maddi hem de lojistik sorunlar yaşadığını göstermektedir. Görüldüğü üzere, ailelerin evlerinin okula uzak olması, ulaşım problemlerinin yaşanması, yağışlı havalarda çocuklarını araba ile okula ulaştıracak tanıdık bulamadıkları durumlarda okula gönderememeleri ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle eğitim masraflarını karşılayamamalarının, çocukların devamsızlığına katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Roman velilerin ifadeleri, çocuklarının okula devamsızlık nedenleri hakkında çeşitli bulgular ortaya koymaktadır. Örneğin, V2 ve V6, çocuklarının okula uzak bir mesafede bulunmasından ve araçlarının olmamasından kaynaklanan güvenlik kaygılarına dikkat çekerek, “Evimiz okula çok uzak. Arabamız yok. Bu nedenle okula gönderirken çocuğumun başına bir iş gelir diye korkuyorum” ve “Servis olmadığı için gönderemiyorum. Kimi görürsek tanıdıklardan onunla gönderiyorum” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. V4 ve V19, özellikle hava koşullarının devamsızlık üzerindeki etkisine vurgu yaparak, “Yağmurlu havalarda okula göndermek zor oluyor” ve “Yağışlı havalarda okula gitmek istemiyor. Biz Romanlar olarak çok rahatız. Bu nedenle okulu çok fazla önemsemiyoruz” demişlerdir.

Ekonomik yetersizliklerin de devamsızlıkta önemli bir rol oynadığı görülmektedir. V7, “Sadece eşim çalışıyor. Her zaman okul için çocuğuma beslenme koyamıyorum. Durumum yok” derken, V8 ise “Maddi sıkıntılarımız var. Kızıma her zaman harçlık veremiyorum. O da kendisini kötü hissediyor” ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca, V8, “Ev içi tartışmalarımız oluyor” diyerek, aile içi huzursuzlukların devamsızlığı

etkileyebileceğini belirtmiştir. Bu ifadeler, Roman ailelerin ekonomik sıkıntılar, ulaşım sorunları ve eğitime yönelik tutumları nedeniyle çocuklarını düzenli olarak okula gönderemediklerini açıkça ortaya koymaktadır.

3.7. Roman Velilerin Çocuklarının Okula Devamını Artıracak Etkinlikler ve Programlara İlişkin Görüşleri

Roman veliler, çocuklarının okula devamını artırmak için çeşitli sanatsal, eğitici ve eğlenceli faaliyetlerin etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu faaliyetler arasında sinema, tiyatro, geziler, spor etkinlikleri, drama, resim, geleneksel oyunlar, Roman havası, bando kursları, bayram gösterileri ve beden eğitimi yer almaktadır. Roman velilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde, çocukların özellikle ders dışı etkinliklere daha fazla ilgi duydukları ve bu tür etkinliklere katılımın okula olan bağlılıklarını artırabileceği belirtilmiştir. Sonuç olarak, sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesi ve devamlılığının sağlanması ile Roman çocukların okula ilgisinin artacağı ve devamsızlığın azalacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu tür etkinliklerin Roman öğrencilerin sosyal, kültürel ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunacağı ve eğitim süreçlerine olumlu etkiler yaratacağı sonucuna varılmıştır.

Roman velilerin ifadeleri, öğrencilerin okula devamını sağlamak için ders dışı etkinliklerin önemini vurgulamaktadır. V2, çocuğunun okulda futbol oynamayı ve diğer etkinlikleri sevdiğini belirterek, "Okula bir ara 3D sinema gelmişti. Ona severek katıldı. Piknik, uzay çadırını çok sevdi" demiştir. V4 ise, "Okulda Roman havası kursu açıldı. O günler okula severek geliyor. 23 Nisan gösterileri, gezi ve oyun etkinlik olduğunda okula daha çok gelmek istiyor" diyerek etkinliklerin çocuğunun okula ilgisini artırdığını ifade etmiştir. V6, çocuğunun okulda futbol ve resim yapmayı sevdiğini belirterek, "Bahçede oyun oynamayı ve resim yapmayı seviyor. Bu etkinlikler olduğunda okula daha çok gelmek istiyor" demiştir. V7, "Bu zamanlarda okula gelmek için daha erken kalkıyor. Hava yağmurlu olsa bile koşu koşu geliyor" diyerek eğlenceli etkinliklerin okula gelme isteğini artırdığını vurgulamıştır. V10 ise çocuğunun beden eğitimi dersini ve spor salonundaki oyunları sevdiğini, "Okulda yapılan sinema saatini kaçırmıyor" sözleriyle ifade etmiştir. Son olarak, V17 çocuğunun resim, boyama gibi sanatsal etkinliklere olan ilgisini, "Gezi, piknik, gösteri olduğunda daha çok okula gelmek istiyor. Uzay çadırı, 3D sinema geldiğinde çok sevindi" diyerek belirtmiştir. Bu ifadeler, Roman öğrencilerin okula devamlarını sağlamak için okulda ders dışı faaliyetlerin artarak devam etmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğrencileri okula çekmek adına, ilgi duydukları sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklerin artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

3.8. Roman Öğrencilerin Okula Gelmemeye veya Devamsızlık Durumlarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Roman öğrenciler, okula devamsızlıklarının nedenleri olarak, hastalık, ev işlerine yardım, misafirlik, kardeş bakımı, geç yatma ve erken kalkamama gibi bireysel faktörler ile ulaşım sorunları, kötü hava koşulları, çalışan ebeveynlerin ilgisizliği, aile bireyelerine destek olma ve ders saatlerinde gezme ya da alışveriş gibi çevresel faktörleri dile getirmişlerdir. Roman

öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde, devamsızlık sebepleri arasında öne çıkan faktörlerin kendilerinin veya aile bireylerinden birinin hastalanması, erken uyanamama ve aile içi sorumluluklar olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Roman öğrencilerin devamsızlık yapmalarında hem bireysel hem de çevresel birçok faktörün etkili olduğu ancak bu durumun genellikle sağlık sorunları veya ailevi yükümlülüklerden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Görüldüğü üzere, devamsızlığın nedenleri çeşitli olmakla birlikte, bireysel ve sosyal çözüm önerilerinin bir arada ele alınması gerektiği bulgusuna varılmıştır.

Öğrencilerin devamsızlık sebeplerine dair velilerden alınan ifadeler, bazı ortak nedenleri ortaya koymaktadır. Ö1, "Çok karnım ve başım ağrıyor. O nedenle okula gelemedim. Annem alışverişe gittiğinde beni yanında götürüyor. Bana ve kardeşlerime giysi alıyor. Akrabalarımı ziyarete gidiyorum. O zamanlarda okula gelemiyorum" diyerek, öğrencilerin sık sık hastalanmalarının yanı sıra ebeveynlerin okula karşı ilgisiz tutumlar sergileyerek çocuklarını eğitim-öğretim devam ederken alışverişe ve akraba ziyaretlerine götürdüklerine vurgu yapmıştır. Ö2, "Midem bulanıyordu, kusmam geliyordu. Bu nedenle devamsızlık yaptım. 1,5 ve 5 yaşlarında kardeşlerim var. Bazen onlara baktığım için okula gelemedim. Annemlere ev işlerinde yardım ediyorum. Annem ve babam hasta olduğunda yanlarında kalıyorum" diyerek, bazı öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin, kardeş bakımını üstlenmeleri, ev işlerinde ebeveynlerine yardım etmeleri ve aile büyüklerinin hastalıklarında yanlarında olmaları gibi durumlarla da ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ö4, "Hasta olduğunda burnum akıyor, öksürüyorum. Bu nedenle okula gelemiyorum. Evimiz uzak olduğundan yağmur yağdığında okula gelemiyorum. Babamın eski arabası var. Arabamız bozulduğunda beni okula getiremiyorlar. Babamın ayakları ağrıyor. Bazen bu nedenle okula gelemiyorum" diyerek, hava koşullarının etkisi ve ulaşım zorluklarının da devamsızlık sebebi olduğunu ifade etmiştir. Ö5, "Okula devamsızlık nedenlerim: bazen karnım ağrıyor, ninemin evi Ankara'da onu ziyarete gidiyoruz. Kardeşim 5 yaşında, annem bulaşık işinde çalışıyor. Bazen annem çalışmaya gittiğinde kardeşime ben bakıyorum. Havalar yağışlı olduğunda gelemiyorum. Bazen de annem sabahları beni uyandıramıyor. Ben de geç kalınca okula gelemiyorum" diyerek, ders zamanlarında aile büyüklerini ziyaret etmenin yanı sıra hava koşulları ve sabah erken kalkamama gibi nedenlerin devamsızlık sebebi olduğunu belirtmiştir. Ö20, "Okul zamanında evde ayağım kaydı ve çatladı. Ayağımı alçıya aldılar. Okula gelemedim. Bazı zamanlar çok geç yattım. O zamanlar okula geç kaldım. Okula gelemedim. Adapazarı'na alışverişe giderken annem beni de yanında götürüyor. Bu nedenle okula devam edemiyorum" şeklinde ifade ederek, sağlık sorunları ve alışveriş gibi nedenlerin de devamsızlık sebepleri arasında yer aldığını belirtmiştir. Bu ifadelerden, öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin genellikle sağlık sorunları, aile içi sorumluluklar, ulaşım zorlukları ve ebeveynlerin okula karşı ilgisiz tutumlarıyla ilişkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

3.9. Roman Öğrencilerin Okula Devamsızlık Yapmasına Neden Olan Zorluklara İlişkin Görüşleri

Roman öğrencilerin, okula devamsızlık yapmasına neden olan zorluklara ilişkin olarak, evlerinin uzaklığı, ulaşım sorunları, ekonomik zorluklar, kardeş bakımı, okulda dışlanma

korkusu, okuma yazma bilmedikleri için alay edilme endişesi, ebeveyn ilgisizliği ve erken uyanmada güçlük gibi faktörleri dile getirmişlerdir. Öğrencilerle yapılan mülakatlar, devamsızlık yapmalarına yol açan zorlukların hem bireysel hem de çevresel boyutlarda ele alınabileceğini göstermiştir. Bu bulgular, Roman öğrencilerin okula devam edememelerinin birden fazla etmenin etkisiyle şekillendiğini ortaya koymuştur. Görüldüğü üzere, okula erişim sorunlarından ekonomik zorluklara, ailevi sorumluluklardan psikolojik ve sosyal engellere kadar uzanan çok boyutlu bir sorun alanı söz konusudur. Bu nedenle, devamsızlık probleminin çözümüne yönelik bireysel ve toplumsal destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin devamsızlık sebeplerine dair yapılan açıklamalardan, bir dizi yaygın sorun ortaya çıkmaktadır. Ö4, "Babam bazen bana beslenme için para vermiyor. Para vermediği zaman okula gelmek istemiyorum. Okuma yazmayı bilmiyorum. Bu nedenle kendimi kötü hissediyorum. Arkadaşlarım dalga geçer diye korkuyorum" diyerek, okuma yazma bilmediğini, bunun dalga konusu olacağına dair korkularını ve ekonomik sıkıntılarının devamsızlık üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ö5, "Çoğu zaman başım ağrıyor. O nedenle devamsızlık yapıyorum. Ailem bana okul harçlığı vermediği için okula gelemiyorum. Annem ve babam işe gittikleri zaman kardeşime bakacak kimse olmuyor. Ben bakmak zorunda kalıyorum" diyerek, sağlık sorunları ve aile içindeki sorumluluklar nedeniyle okula devam etmekte zorlandığını ve ekonomik sıkıntılarından bahsetmiştir. Ö7, "Evimiz okuldan biraz uzakta. Okula gidip gelmek zor oluyor. Hasta olurum diye annem soğuk ve yağmurlu havalarda okula göndermiyor. Babam sabahları beni motorla okula getiriyor. Motor bozuk olduğunda gelemiyorum" diyerek, ulaşım zorluklarını ve hava koşullarının etkisini dile getirmiştir. Ö8, "Anne ve babam hastalandığında onlarla hastaneye gidiyorum. Evimiz uzak. Yağışlı günlerde evde kalıyorum. Şu an arabamız yok. O nedenle okula yürüyerek gidip, geliyorum" diyerek, ulaşım sıkıntılarını ve ev içindeki sağlık sorunlarını vurgulamıştır. Ö10, "Okula yürüyerek gidip geliyorum. Bazen yağışlı havalarda okula gelmek zor oluyor. Okula gelmediğimde derslerden geri kalıyorum. Bazı arkadaşlarımla oyun oynamak istemiyorum" diyerek, okula gelmeme nedeniyle derslerde geri kalmayı ve arkadaşlarıyla ilişkilerde yaşadığı zorlukları ifade etmiştir. Ö17, "Akşamları bazen geç yatıyorum. Televizyon izliyorum genelde. Bu nedenle sabah okula geç kalıyorum. Babamın işi çıktığında arabayla başka bir yere gidiyor. Evimiz uzak olduğu için okula gelemiyorum" şeklinde ifade ederek, geç yatma ve ulaşım sorunlarının devamsızlık üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bu ifadeler, Roman öğrencilerin okul devamsızlıklarının genellikle ulaşım sorunları, sağlık problemleri, ekonomik zorluklar ve aile içindeki sorumluluklardan kaynaklandığını göstermektedir.

3.10. Roman Öğrencilerin Okula Devamını Sağlamak İçin Okulda Yapılacak Etkinlikler ve Desteklere İlişkin Görüşleri

Roman öğrenciler, okula devamlarını artırmak için gezi, bayram gösterileri, piknik, müzik, dans, resim ve boyama, flüt dersleri, spor etkinlikleri (futbol, basketbol, voleybol), geleneksel çocuk oyunları, sinema gösterimleri, akıl oyunları ve eğlenceli aktiviteler gibi çeşitli ders dışı faaliyetlerin düzenlenmesini talep etmişlerdir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde, bu tür etkinliklerin sayısının artmasının, öğrencilerin okula devam etmeleri

konusunda motivasyonlarını olumlu yönde etkileyebileceği ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, Roman öğrencilerin okula olan ilgilerinin artırılmasında sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin önemli bir rol oynadığını ve bu tür faaliyetlerin yaygınlaştırılması durumunda devamsızlık oranlarının azalabileceğini göstermiştir. Görüldüğü üzere, öğrencilerin talep ettikleri etkinlikler, ders dışı aktivitelerin güçlendirilmesinin eğitim sürecine olumlu katkılar sağlayabileceği sonucuna varılmıştır.

Roman öğrencilerin okula devamını sağlamak için yapılan açıklamalarda, ders dışı etkinliklerin büyük önemi vurgulanmıştır. Ö1, "Gezmeyi çok seviyorum. Okul gezi düzenlerse gelirim. 23 Nisan gösterisini izlemeyi ve katılmayı çok isterim. Okulumu bu haliyle seviyorum. Dersleri, sporu, müziği, hepsini..." diyerek okul etkinliklerine katılma isteğini dile getirmiştir. Ö5, "Okulda resim, boyama yaptığımızda daha çok eğleniyorum. Okulda gösteri, sinema, gezi olduğunda okula gelmek istiyorum. Yüzmeyi çok seviyorum. Havuza beni götürürlerse sevinirim" diyerek, eğlenceli etkinliklerin okula katılımı artırdığını belirtmiştir. Ö7, "Sınıfta resim, boyama yaparsak daha çok mutlu olurum. Okulda oyun oynadığım zaman seviniyorum. Sınıfta gösteri, gezi, piknik olduğunda okula gelmek istiyorum" diyerek, sınıf içi ve dışı etkinliklere katılma isteğini ifade etmiştir. Ö11, "Dersler daha eğlenceli olursa okula devamsızlık yapmam. Okulda oyunlar, futbol, yarışmalar, piknik olursa daha çok gelmek isterim. Sinema filmi izlediğimde eğleniyorum" şeklinde, ders dışı etkinliklerin okul motivasyonunu artırdığını belirtmiştir. Ö18, "Okulda spor salonunda vakit geçirmek istiyorum. Voleybol ve yakan top oynamayı seviyorum. Okulda sinema, gezi piknik olmasını istiyorum. Bayram gösterileri olduğunda eğleniyorum" diyerek, okulda eğlenceli ve sportif etkinliklere katılma isteğini dile getirmiştir. Bu ifadeler, Roman öğrencilerin, okula devamlarını sağlamak için ders dışı etkinliklere, oyun, sosyal ve sportif faaliyetlere, müzik derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Eğitim hakkı, başta çocuklar olmak üzere her insanın en temel hakları arasında yer alır. Türkiye’de eğitim Anayasal bir hak olarak öngörülmüş ve yeni düzenlemelerle lise dâhil olmak üzere ilk ve orta öğretim zorunlu kılınmıştır (Turan, 2016). Türkiye’de yaşayan Romanlar, genellikle toplu halde yaşadıkları için, öğrenim çağındaki çocukların nüfus kayıt sistemine göre okullara yerleştirilmesi nedeniyle çoğunlukla izole bir eğitim sürecine tabi tutulmaktadır. Bu durum, Roman öğrencilerin eğitimde eşit fırsatlara erişimini zorlaştırmakta ve onları sosyal açıdan daha da dışlanmış bir konuma getirmektedir. Böylece sosyo-ekonomik yaşam şartları itibarıyla dezavantajlı duruma düşmüş olan Romanların çocukları da eğitim ve öğretimde toplumsal kaynaştırmadan uzak tutularak eğitimde dezavantajlı olmaktadır (Tor, 2017) .

Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde, Roman öğrencilerin okul devamsızlıklarının temel nedenleri arasında dışlanmışlık hissi, ulaşım zorlukları, düşük ders başarıları, ekonomik sıkıntılar ve aile içindeki sorumlulukların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu unsurlar, öğrencilerin okula devam etme motivasyonunu azaltmakta ve eğitim süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmadaki bu bulgular Yanıkdağ

(2021) tarafından yapılan çalışma ile ortak noktalar barındırmaktadır. Yanıkdağ'ın (2021) çalışmasında da öğrencilerin okuldan uzaklaşmalarına ve derslere devam edememelerine neden olan en önemli faktörlerden biri olarak, velilerin görüşlerine göre dışlanmışlık hissinin okul hayatlarını olumsuz etkilediği ve devamsızlığa yol açtığı görülmüştür. Türkiye'de, özellikle Roman çocuklarının eğitime erişimi konusu, ciddi bir sorun olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Bu durum, eğitimde fırsat eşitsizliği ve sosyal dışlanmanın Roman çocukları üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Benzer şekilde Akkan ve diğerlerinin (2011) yaptıkları araştırmada Roman öğrencilerin akademik başarıya veya derslere karşı olan ilgi ve katılımlarının diğer öğrencilere kıyasla sınırlı olması ve sık sık devamsızlık yapmaları temel neden olarak kabul edilmektedir. Devamsızlık; genellikle ders başarısının düşmesine, okula uyum sorunlarına ve okulu terk etme eğilimine yol açmaktadır. Bu durum, Roman öğrencilerin eğitim sürecinde başarısız olmalarına veya okul hayatından kopmalarına neden olmaktadır şeklinde belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmada Roman öğrencilerin okulda karşılaştıkları zorlukları dışlanma, ayrımcılık, ailelerin eğitim desteği sağlayamaması, uygun çalışma ortamının olmaması, ekonomik sıkıntılar ve olumsuz ailevi koşullar gibi faktörlerle açıklanmaktadır. Roman öğrencilerin eğitimdeki eşitsizliklere ve toplumsal dışlanmaya karşı önemli engellerle karşı karşıya olduklarını ortaya koymaktadır. Bu faktörler, öğrencilerin akademik başarılarını ve okulda başarılı bir şekilde uyum sağlamalarını ciddi şekilde etkileyebilmektedir. Arayıcı (2008) tarafından yapılan araştırmalarda da bu çalışmayı destekler nitelikte bulgulara rastlanmaktadır. Mevcut durumdaki Roman nüfusunun önemli bir kısmı, kadın ya da erkek olsun, temel okuma yazma becerilerine sahip değildir. Bu durum, eğitim ve öğretimin toplum ve birey hayatındaki rolünün yeterince kavranmadığını işaret etmektedir. Dolayısıyla Roman aileler genellikle çocuklarının eğitim durumuyla fazla ilgilenmemekte ve okula gitmemesini bir sorun olarak algılamadığı ortaya çıkmıştır. Uzun ve Bütün'ün (2015) araştırmalarında da bulgular örtüşmektedir. Roman öğrencilerin düzenli olarak devamsızlık yaptığı, ebeveynlerin çocuklarının okul başarılarına yeterince önem vermediği, maddi sıkıntıların çocukların okul öncesi eğitime ulaşmalarını zorlaştırdığı ve eğitimle hayatta daha iyi bir noktaya gelebilecekleri inancının eksikliği sebebiyle okulu terk ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışma, Roman velilerinin çocuklarının devamsızlığının nedenleri hakkında sundukları görüşlerle uyumlu bir şekilde, okul devamsızlığını tetikleyen faktörler arasında sağlık sorunları, uyku düzensizlikleri, evdeki iş yükü ve kardeş bakımı gibi aile içi sorumlulukların yanı sıra sosyal kaygılar, dışlanma korkusu ve okula karşı duyulan isteksizlik gibi faktörleri de vurgulamaktadır. Özellikle yoksulluk, ayrımcılık ve eğitimdeki eşitsizliklerin etkilerini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, Genç ve diğerlerinin (2015) yaptıkları araştırmalarla paralellik göstermektedir. Ekonomik sıkıntılar, yeterli ders çalışma ortamlarının bulunmaması, çevrelerinde akademik destek sağlayabilecek kişilerin eksikliği, küçük yaşlarda kardeş bakımını üstlenmeleri ve ev işlerinde çalışmaya zorlanmaları, okulda maruz kaldıkları önyargılar, olumsuz tutumlar ve dışlanma gibi sebepler de öğrencilerin okuldan uzaklaşmasına yol açan etkenler olarak belirtilmişlerdir.

Araştırma, Roman öğrencilerin okula düzensiz devam etmeleri, derslere yeterince katılım sağlayamamaları ve eğitimi öncelikli görmemeleri birçok farklı faktörle açıklanmaktadır. Bu faktörler arasında dışlanma, ayrımcılık, ebeveynlerin çocuklarına yönelik ilgisiz tutumları, okuma-yazma düzeylerinin düşük olması, eğitime yönelik olumsuz bakış açıları ve ekonomik sıkıntılar ön planda yer almaktadır. Aynı zamanda, eğitimin gelecekte sağlayacağı faydalara dair düşük beklentiler ve okul ortamında hissedilen dışlanmışlık duygusu, bu sorunları daha da derinleştirmektedir. Bilgiç'in (2024) yaptığı araştırmada benzer bulgular elde edilmiştir. Roman öğrencilerin okula düzensiz devam etmeleri, derslere yeterince katılım sağlayamamaları ve eğitimi öncelikli görmemeleri çeşitli faktörlerle ilişkilendirilmiştir. Bu faktörler arasında ebeveynlerin çocuklarına yönelik ilgisiz tutumları, okuma-yazma düzeylerinin düşük olması, eğitime karşı olumsuz bakış açıları ve ekonomik sıkıntılar öne çıkmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin okula geç başlamaları ve eğitimin gelecekte bir fayda sağlayacağına dair beklenti eksikliği de önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, ailelerin davranışlarının çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratması, temel okul ihtiyaçlarını karşılamada yaşanan zorluklar ve okul ortamında hissedilen dışlanmışlık duygusunun, öğrencilerin eğitim süreçlerini olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır.

Roman ailelerin sıkça bulunduğu yerlerde yapılan araştırmalar; Roman çocuklarının eğitim olanaklarından yeterince faydalanamadıklarını, eğitim kaynaklarına ulaşmakta zorlandıklarını ve okulu erken terk etme ile devamsızlık oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Roman öğrencilerin devamsızlık sorunları çok sayıda faktöre dayanmaktadır. Bu alandaki mevcut çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir. Roman öğrenciler, yaşadıkları olumsuz sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle dezavantajlı bir grup içinde yer almaktadırlar. Roman öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları zorluklar, ebeveynlerin eğitime kayıtsızlığı, kültürel ve ailevi faktörler, devamsızlığı normalleştirme, olumlu rol modellerin eksikliği, okulda uyum sorunları, ulaşım ve sosyo-ekonomik sıkıntılar, toplumun olumsuz bakış açıları gibi çeşitli etkenlerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, mevcut eğitim anlayışının Roman öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaması, okulu zahmetli bir kurum olarak görmeleri, kuralsız yaşam tercihleri, derslere katılımda zorluklar, yetersiz beslenme ve sınırlı sosyal etkinlikler de bu zorlukları pekiştirmektedir.

4.1 ÖNERİLER

1. Roman ebeveynlerin eğitim sürecine katılımını artırmak için halk eğitimi merkezleri tarafından aile eğitimi programları düzenlenmelidir. Bu programlarda ebeveynlere çocuklarının eğitiminin önemi vurgulanmalı ve onlara bu konuda rehberlik edilmelidir.
2. Roman velilerle yönetici, öğretmen ve okul arasında etkili iletişim kanalları kurulmalıdır. Bu sayede velilerin sorunlarını paylaşabilecekleri ve çocuklarının gelişimi hakkında bilgi alabilecekleri bir ortam oluşturulmalıdır.

3. Eğitim materyalleri ve etkinlikler Roman kültürünü yansıtabilecek şekilde düzenlenmelidir. Bu sayede Roman öğrencilerin kendilerini eğitim ortamında daha değerli hissetmeleri ve aidiyet geliştirmeleri sağlanmalıdır.
4. Dezavantajlı durumdaki Roman öğrenciler için okul ve ilçe milli eğitim müdürlükleri iş birliğiyle yetiştirme kurs olanakları sunulmalıdır. Bu destekler hem akademik başarıyı artırmak hem de öğrencilerin duygusal iyilik halini güçlendirmek için sağlanmalıdır.
5. Roman öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun fiziksel koşulları iyileştirilmelidir. Ayrıca sosyal etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin okula devamı teşvik edilmelidir.
6. Öğretmenlere kapsayıcı eğitim üzerine mesleki gelişim eğitimleri sunulmalıdır. Bu eğitimlerle öğretmenlerin dezavantajlı durumda olan Roman öğrencilere yönelik daha etkili yaklaşımlar geliştirmesi sağlanmalıdır.
7. Milli Eğitim Bakanlığı, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından Roman öğrencilerin eğitime erişimini kolaylaştıracak ve takip edecek kapsayıcı politikalar geliştirilmelidir. Bu politikalar, uygulanabilirliği açısından düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
8. Eğitim kalitesini artırmak için devlet kurumları tarafından Roman öğrenci ve ailelere özel kaynaklar ve bütçeler tahsis edilmelidir. Bu destekler, eğitimin niteliğini artırmanın yanı sıra öğrencilerin okula devamını da teşvik etmelidir.
9. Roman öğrencilerin akranlarıyla birlikte yer alacağı sosyal, sanatsal, sportif etkinlikler, kulüp faaliyetleri ve grup projeleri düzenlenmelidir. Bu etkinliklerle öğrenciler arasında sosyal uyum ve motivasyon artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkan, B., Deniz, M., & Ertan, M. (2011). *Sosyal Dışlanmanın Roman halleri*. Sosyal Politika Forumu. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2024, <https://spf.bogazici.edu.tr/>.
- Arayıcı, A. (2008). *Avrupa'nın vatansızları: Çingeneler*. (1. Baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınevi.
- Arslan, B. G., ve Tuncay, T. (2024). Romanların eğitim yaşamlarının sosyal hizmet çalışanları tarafından değerlendirilmesi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 24 (64), 575-591. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/87465/1533006>.
- Bilgiç, A. M. (2024). *Roman öğrencilerin okula devamsızlık, okul terki ve okuldaki başarısızlıklarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cecilia, E. S. (2010). *Challenges Of Gipsy Children In Early Childhood Education*. Training And Practice 8(4). 237-243. Erişim adresi: <http://trainingandpractice.hu/sites/default/files/>.

- Cerit, Ç., ve Porsuk, A. (2020). Roman çocukları ve okula devamsızlıkları: Kırklareli’de bir okul örneği. *Humanistic Perspective*, 2(3), 283-295. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hp/issue/57415/778134>.
- Çiftçi, B. (2019). *Terzibayırı ’ndaki Roman öğrencilerin Türk eğitim sisteminde yaşadığı sosyoekonomik zorluklara ilişkin öğretmen öğrenci ve veli görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirhan E. S. (2012). *Roman çocuklara yönelik madde bağımlılığı ve suçu önlemede “bir tebessüm yeter” projesi: Yalova örneği*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Diktaş, A., Deniz, A., ve Balcıoğlu, M. (2016). Uşak’ta yaşayan Romanların Türk eğitim sistemi içerisinde yaşadıkları problemler. *İnsan ve Toplum Bilimleri*, 5(4), 1121-1142. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/>.
- Erikson, E. H. (2006). *Çocukluk ve toplum*. (Çev. Işık, M.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Fonseca, I. (2002). *Beni ayakta gömün: Çingeneler ve yolculukları*. (Çev. İlyas, Ö.). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Furrer, C. & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children’s academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95, 148-162.
- Genç, Y., Taylan, H., ve Barış, İ. (2015). Roman çocuklarının eğitim süreci ve akademik başarılarında sosyal dışlanma algısının rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (33), 79-97. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>.
- Gündüz, D. U., Yıldız, F. G., ve Arık, A. (2024). Roman topluluklarının sosyal sorunları. *Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 95-130. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3935834>.
- Gürhan, H., Çiftçi, S. ve Sarı, B. (2022). Roman ilkokul öğrencilerinin okul devamsızlığı ve okul terki nedenlerinin incelenmesi. *Diyalektolog - Ulusal Hakemli Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 31, 24-40. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>.
- Kumcağız, H., Özcan, Ö., ve Şahin, C. (2018). Roman çocukların okul devamsızlığına ilişkin öğrenci, öğretmen, veli görüşleri ve çözüm önerileri. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 54-85. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opdd/issue/41973/505568>.
- Lloyd, G. & Norris, C. (1998). From difference to deviance: the exclusion of gypsy-traveller children from school in Scotland. *Journal of Inclusive Education*, 2(4), 178-196. doi:10.1080/1360311980020407
- Marsh, A. & Strand, E. (2005). Reaching the Romanlar: A report on the feasibility studies “mapping” a number of Roman (Gypsy) communities in Istanbul. Istanbul: International Roman Studies.
- MEM, (2019). *Öğrenci devamsızlığı ve okul gelişim modeli raporu*. 14.06.2024 tarihinde <https://karayazi.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Mischek, U. (2006). *Mahalle Identity. Roman (Gypsy) Identity under Urban Conditions*. [ed.] A. Marsh ve E. Strand. İstanbul: İsveç Araştırma Enstitüsü.

- Padfield, P. (2005). Inclusive educational approaches for gypsy/traveller pupils and their families: Anurgent need for progress. *Scottish Educational Review*, 37(2), 127. Erişim adresi: <https://brill.com/view/journals/ser/>.
- Sapancalı, F. (2008). Sosyal dışlanma ve yoksulluk. Eşitlik ve Dayanışma, Bildiri, 3. Oturum 10.05.2024 tarihinde <http://www.disk.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Şanlı, Ö., Altun, M. ve Tan, Ç. (2015). Okula devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(55), 161-177. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6169/83023>.
- Tabak, H. (2019). Türk eğitim sisteminde eğitimde fırsat eşitliğine kuramsal bakış: Roller ve sorumluluklar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 17 (2), 370 – 393. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/50950/632475>.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No: 150.
- Tor, H. (2017). Roman çocukların okul başarısızlığına ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 91-98. Erişim adresi: http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/08.hacer_tor_.pdf.
- Trakya Üniversitesi. (2015). *Romanların zorunlu eğitime devamlarında sorunlar*. 18.06.2024 tarihinde <https://rae.trakya.edu.tr/> adresinden alınmıştır.
- Turan F. (2016). Türkiye'nin zorunlu eğitim politikaları. *Tarihsel Perspektif Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*. (Hakemli E-Dergi). 21.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/408089> adresinden alınmıştır.
- Uzun, E., ve Bütün, E. (2015). Roman çocukların okula devamsızlık nedenleri ve bu durumun çocuklar üzerindeki etkileri. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitim Kongresi "Erken Müdahale" Bildiri Kitabı*, 315-328. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103896>.
- Yanıkdağ, T. (2021). Türkiye'de romanlar ve alt kimlik grupları: etnodilsel farklılıkların kimliğe yansımaları. *Trakya Üniversitesi 57 Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 2 (1), (57-76). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1741135>.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Sage Publications.